

Dette værk er downloadet fra Slægtsforskernes Bibliotek

Slægtsforskernes Bibliotek drives af foreningen Danske Slægtsforskere. Det er et privat special-bibliotek med værker, der er en del af vores fælles kulturarv omfattende slægts-, lokal- og personalhistorie.

Støt Slægtsforskernes Bibliotek – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug. Videre publicering og distribution uden for husstanden er ulovlig.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Juni 1978

Lær af fortiden - Lev i nutiden
Virk for fremtiden

Nr. 214 - 36. årgang

Glimt fra årsmødet 1978

Øverste række:
Stævnets »vært« gdr. Vagn Mathiasen og manden på »Mangholmgård« Hans Torben Andersen.

Fredensborg Slot.

Tre »ansvarshavende« med deres chefer.

Nederste række:
Vagtafløsning på Fredensborg.

Årsmødedeltagerne hygger sig i »Mangholmgårds« have.

Næste generation har forståelse for de materielle goder.

**Medlemsblad for
Dansk Slægtsgaardsforening**
oprettet 5. juli 1941

Redaktion:

Hans Hviid, Fåredammen 11, 5300 Kerteminde,
tlf. (09) 32 14 61.

**Kasserer, sekretær og
annonceekspedition:**

Fru Inger Hansen, Gassehaven 56, 2840 Holte,
tlf. (02) 80 25 37. Postgiro nr. 8 08 31 42.

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 4
(2. sal t. v.), 1553 København V, tlf. (01) 11 67 20.

Ledere: Arkivarerne P. K. Hofmansen og
Annalise Alstrøm, tlf. (01) ØBRO 95 64. (Træffes på arkivet
tirsdag og onsdag kl. 14 - 16 eller efter aftale.

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Frederiksgade 1,
1265 København K., tlf. (01) 11 77 88.

Landsbestyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Jens P. Petersen, (R), Farend-
løse, 4100 Ringsted, tlf. (03) 64 00 24.

Næstformand: Gårdejer Holger Buch Juul, Jægergaarden,
Høllund, 7100 Vejle, tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Peder Møller Frifelt, Frifeltgaard, 6870 Ølgod,
tlf. (05) 24 30 87.

Ovennævnte tre udgør bestyrelsens forretningsudvalg.

Gårdejer Jens Skau, (R) Nygård, 6630 Rødding,
tlf. (04) 84 62 03.

Gårdejer Jørgen Skoven, »Skoven«, Asdal, 9950 Hirtshals,
tlf. (08) 97 11 66.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby,
tlf. (09) 39 13 17.

Formand for bladudvalget.

Gårdejer Børge K. Fjordside, Skalstrup, 7570 Vemb,
tlf. (07) 88 40 94.

Gårdejer Jens Bliigaard, Oddense, 7861 Balling,
tlf. (07) 58 10 11.

Gårdejer Poul Ipsen, Paradisgaarden, 3740 Svaneke,
tlf. (03) 99 65 35.

Gårdejer N. Sehested, Holmstol, 8883 Gjern,
tlf. (06) 87 50 19.

Gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup,
tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer Vagn Mathiasen, Munkhøjgaard, Borsholmvej 11,
3100 Hornbæk, tlf. (03) 24 00 05.

Formand for arkivudvalget.

Gårdejer Frede Falk Rasmussen, Vestervang - Marrebæk,
4873 Væggerløse, tlf. (03) 87 73 57.

Bladet er medlem af
DANSK Fagpresseforening.

På forhånd tak!

Denne henvendelse rettes til hvert eneste medlem af vor slægtsgaardsforening. Og jeg beder indtrængende om, den må blive hørt. Vort medlemstal er 2132 og er slet ikke i overensstemmelse med den interesse som gang på gang kan iagttages for bedriften i fortiden og for udviklingen frem til dagens virkelighed i 1978. I familierne kendes generationernes skiften og den unge kvindes eller mands ankomst og medleven i slægten og på gården og udbygningen og arbejdsindsatsen over tiårene - men jo nok for løseligt og uden den sammenhæng som mange gange er spændende. Interessen er der, men må fæstnes for at få *det* bragt videre til de følgende slægter, som er betingelsen for at slægtsgården kan danne det bedst mulige fundament og den bedst mulige familieforpligtelse. Og her er vi så ved alt det historiske og dokumentariske som kan give det perspektiv for en nutidig gerning, der sætter på plads og gør mangt og meget meningsfyldt. Og her kan slægtsgaardsforeningen hjælpe via arkiv og bladvirksomhed samt ved møderne.

Det må blive noget helt selvfølgelig, at man i slægtsgårdshjemmene tænker på at give slægtsgaardsforeningen en håndsrækning. Vennerne fra højskole og landbrugsskole, de bekendte i sognet og fællerne, som man mødes med i det daglige arbejde - og så den nære familiekreds og især de yngre må nu have den opfordring om at være med kontant i slægtsgårdsarbejdet, som alene kan styrke vor forening. »Gør det nu«, sagde jeg i beretningen ved årsmødet, og jeg gentager det her. De mange interesserede befinder sig tæt på os og de skal blot have en tilskyndelse. Må jeg herved anmode alle der læser dette om at bruge nogle sommertimer til at samle mange nye navne og adresser og sende dem til vort sekretariat, Gassehaven 56, 2840 Holte, efter man har fået ja'et.

Tak til enhver - sagen haster!

J. P. P.

Fra arbejdsmarken

Den 27. juli 1978 har Maribo amt arrangeret en tur til Lerchenborg og se dens oldsamling samt rosenhaven. Der spises frokost på Dragsholm slot. Derefter går turen videre til Lammefjorden, hvor deltagerne skal se et landbrug hos prop. Bus Pedersen som driver ca. 400 tdr. land.

Årsmødet 1978

Ved Dansk Slægtsgaardsforenings årsmøde på Hotel Marienlyst i Helsingør den 27. maj 1978 aflagde formanden gårdejer Jens P. Petersen, Farendløse, denne beretning.

Dansk landbrug er organisationsmæssigt i en heldig situation med både samlende og mere snævre foreningsdannelser, som imidlertid trækker på samme hammel i de væsentligste sager og iøvrigt samarbejder i erhvervets interesser, så den enkelte landmand får sine berettigede krav og synspunkter kanaliseret frem til rette sted. De sidste år har freden sænket sig, så dansk landbrug taler med een stemme og deri ligger en vældig tilskyndelse til at slutte op der hvor man nu befinder sig bedst. Der er grund til at takke de ledende kræfter og de mange i rækkerne, som har set perspektivet for at nå ny styrke. Og vi slutter i Slægtsgaardsforeningen op bag de landbrugsorganisationer og ledere som har placeret sig på baggrund af samfundsmæssige og erhvervspolitiske holddepunkter som hviler på alsidig stillingtagen. Vi er meget tilfreds med organisationsindsatsen både hjemme og ude og opfordrer til stedse årvågenhed overfor politiske ledere og overfor den embedsmandskreds som i internationalt arbejde har stor indflydelse.

Den lykkelige organisationsstruktur og samarbejdet gør, at vi bl.a. i Slægtsgaardsforeningen kan hellige os det historiske og undersøgende arbejde vedrørende vore landbrug og når tiden kræver det sige til aktuelt, for at underbygge en nødvendig linietrækning til fremtiden. Vi har vor opgave klart afstukket og vil fortsætte ad den vej som er fulgt hidtil. Skal vi udbygge Slægtsgaardsarbejdet skal det være ved organisatorisk at samle flere rundt i landsdelene og ved at søge at forpligte flere for et arbejde med historisk perspektiv. Der må være flere for hvem det kan være helt naturligt at stå tilknyttet Slægtsgaardsforeningen og jeg opfordrer indtrængende til at alle går med i et opsøgende virke for at få flere medlemmer. Jeg mener vi må sætte os det mål at øge medlems-tallet med et par hundrede pr. år. Det er ikke nok at kun 2% af landbrugets ejendomsbesiddere er med hos os.

Der er en gårdhistorie og en slægtsforbindelse langt tilbage hos et meget stort antal af udøvere og der er en meget større interesse for fortiden,

der hvor man gør sin indsats, end almindeligt antaget. Derfor må vi intensivere vort arbejde for at nå disse mange og jeg beder alle i Slægtsgaardsforeningen om at forstærke aktiviteten. Det gælder lokalforeningerne og deres ledere og hver den der hører dette. Gennem »Slægtsgaarden« vil vi appellere til medlemmerne. Jeg håber på stor opslutning om dette initiativ, og siger på forhånd tak for enhver hånds-rækning - men jeg gentager: »Gør det nu«.

Året 1977 er ellers forløbet roligt fremadskridende og de forskellige foreningsaktiviteter er fortsat på god og kyndig måde og beretningerne om arkivet og bladdriften vil fortælle herom. Der bliver færre danske bondehjem og det gør det svært at holde tilslutningen, det er dog sket i afvigte år, som sluttede med 2132 medlemmer og det viser en balancesituation, idet nedgangen kun har udgjort 1 medlem. Men dette forhold understreger jo kun det jeg lige nævnte om nødvendigheden af at gøre meget mere for at øge kredsen.

Og landet rundt har møderne præget arbejdet og ganske mange lokalkredse holder flere møder med vekslende indhold. Jeg vil gerne sige: »Bliv ved med det« og til andre som ikke har haft kræfter til at begynde, blot dette, at glæden og nytten kommer frem når noget lykkes bedre og der skulle være mange muligheder for at vort arbejde kan sætte sig spor ved nye fremstød. Vi skal søge at holde standarden ved årsmøderne, og det vil være en vigtig bestræbelse for hovedbestyrelsen, men en landsforening kræver at vi dykker dybere og det vil sige en spredning af mødevirksomheden, udbygning af udflugtsarrangementer, virksomhedsbesøg, aftenbesøg i slægtshjem m.m. må med i overvejelserne.

Vi har i mange år haft et kontingent som forvirrede ved forskellige beløb, men fra det nye år er det ens for alle - kr. 50,- Det er et lille kontingent, men vi forsøger at holde det et stykke tid og søger derfor at finde kilder der økonomisk vil være os nådige. Sparekassen SDS har af sin gavefond beredvilligt tildelt os kr. 5.000,- og et par andre institutioner vil være ydende. Jeg takker for enhver hånds-rækning som gives og alle beløb vil blive anvendt meget eftertænksomt. Også private summer sendes os, sågar fra det store land hinsides, og vi er lykkelige for ethvert bidrag. Vi vil også gerne medvirke til ordninger der ved

båndlæggelse af kapital eller ved særlige bestemmelser kan styrke vort Slægtsgaardsarbejde og også gerne være med til at sikre frigjorte midler, så de kan komme landbrugets yngre udøvere til gavn i arbejdet for at rejse produktion og dermed velstanden.

Starten er gjort i dette arbejde med dannelsen af Jens og Anna Jensens Fond og det kunne jo meget vel være, at andre på gårdene rundt i landet uden børn eller nær familie vill tænke på de kommende generationer og derved sætte sig et smukt minde. Slægtsgaardsforeningen vil altid være beredt til at rådgive og vejlede og være med til at konkretisere de enkelte ønsker og målsætninger.

Vi er i Slægtsgaardsforeningen sat til at forvalte uden tanke på at bruge mange penge organisatorisk og vil altid sætte beløb i omløb med stor eftertanke. Foreningens økonomi er i øvrigt i orden, men jeg forudser nye udgifter ved bl.a. forøget mødevirksomhed og et budgettal der stiger ca. 10 % pr. år vil uden tvivl være nødvendigt. Jeg bringer alle som har fortsat deres fine virke en stor tak. Det gælder arkivets medarbejdere, som med historisk tæft og grundighed er topvejledere, »Slægtsgaardens« redaktør, som skaber et seriøst blad af karat, sekretariatets leder, som er uundværlig ved præcis indsats, godt overblik og klare handlinger. Jeg siger også tak til de, der lidt længere ude har været os behjælpelige med at indkøre de ordninger der sikrer, at vi postalt kan være med og også være med at tjene medlemmerne bedre. Det er let at være formand med mange gode medarbejdere og hertil føjer sig et samtræk og stor medleven i hovedbestyrelsen, som bidrager til, at Slægtsgaardsarbejdet går legende let uden personlige problemer og hvad der ellers melder sig, klarer vi ved den sagkundskab som er nært knyttet. Til den hører mødets dirigent som værdifuldt vejleder og opstiller budget og regnskab og personligt lever med i alle forhold. Året gik godt og vi går videre forpligtet og med tro på at dansk landbrug har brug for et Slægtsgaardsarbejde der vedligeholder hvad tradition og levende gerning skaber når fortid og nutid tjenes af åbne sind.

Det sidste år har været et debatår, og nutiden er under lup og det skulle meget gerne føre over i en strukturpolitik, og en indtægts- og investeringspolitisk målsætning uden for mange snærende bånd. Vi har det allerbedste udgangspunkt for rigtig tænkning og konkret handling i landbrugsbetænkningen af februar 1977. Den siger klart og tydeligt at den animalske produktionsstørrelse er afgørende for indtægtsforholdene i landbruget og for muligheden for at formindske

og måske slette de elendige betalingsforhold som præger vort nationale regnskab. En bedre produktionsudvikling kan også være med til at bidrage med hensyn til beskæftigelsen, som sikkert kan øges 10-15.000, også i forbindelse med en effektiv vikar- og afløsningsordning, hvortil samfundet hjælper. Dette sidste forhold, som jeg ikke vil sige mere om, bør indgå i den fremtidige tilrettelægning, så ligheden imellem borgerne også kan mærkes ud i landbruget. Det må heller aldrig glemmes at fritidsudnyttelse af sund art giver vigtige impulser til hverdagen.

Vi bør også finde takten i landbrugskredse ved at påpege som noget ufravigeligt at bondestanden som faktor kun bevarer sin erhvervsmæssige, folkelige og nationale betydning hvis bedriftstallet holdes eller i hvert fald kun mindskes som følge af byudviklingen og ikke ved ukontrolable sammenlægninger. Erfaringen viser virkninger som ikke står godt til hverken en erhvervspolitisk eller national målsætning. Det er nu bevist at der er en fremtid til et landbrug der får rimelige levevilkår og at valutaforholdene påvirkes gunstigt af et vel fungerende landbrugserhverv. Vi er 120-125.000 selvstændige og dette tal vil vi ikke have reduceret ved bevidste indtægtspåvirkninger og skattetilsvær som ødelægger lysten og evnen til at være sig selv. Landbruget er over mange år blevet opfattet som en minoritet som der kan spilles bold med, men denne antagelse er uden forbindelse med virkeligheden nu, hvis ansvarlighed og alvor lægges til grund.

Vi er så her ved den politiske tilrettelægning og de rammer og lovbestemmelser som er gældende eller foreslås vedtaget. Her har vi givet os tilkende og alle her kender fra »Slægtsgaarden« hovedbestyrelsens udtalelse til regering og folketing under behandlingen af den nye landbrugslov. Her skulle man kunne enes og partipolitiske manøvre hører ikke denne sag til. Vi har peget på de centrale punkter vedrørende værnet om dyrket jord som alt for ofte bliver beslaglagt endog til bl.a. lossepladser og vejanlæg uden mindste fortrydelighed en udvikling som dog hæmmes fordi landbrugspligten skal ophæves og her er ministeriet i en vågen position og skal have tak for en klar holdning - men mistrøstigt er det at amter og kommuner alt for ofte lader sig løbe over ende af driftige embedsmænd. Et moderne samfund kræver ændringer, men ikke absolut nyanlæg både her og der. Vi har fremhævet at familiebruget giver en rationel drift og at sammenlægningsgrænserne må fastholdes og at alle bæredygtige enheder iøvrigt skal respekteres, hvorfor en amtlig kontrolinstans synes naturlig i forbindelse med salg og sammenlægninger. Dette behøver ikke at blive ad-

ministrativt besværligt, og sikkerheden imod en uheldig strukturudvikling betinger nok et indseende. Når vi taler om familiebruget har vi også tænkt på uddannelsesmulighederne i fremtiden. Vi skulle jo nødtigt komme dertil, at det næsten ikke bliver muligt at få andet end en uddannelse på traktor. Vi vil have et frit erhverv, men at de favoriseres som har beviset i hånden for at de vil være landmænd. I den forbindelse er det nødvendigt at sige at kurssikringen må videreføres og lånebeløbene til de unge mindst fordobles. Deraf kommer den produktion som alene er livgivende for den enkelte familie og som kan bedre i det store sigte. Vi har også peget på skatteproblemerne og må sige med stor alvor at det går ikke, at skat på salg af ejendomme videreføres og at det går ikke, at grundskyldsbeskatningen forøges promillemæssigt og udfra de forhøjede vurderinger. Dette sidste er grove løjer og betegner en diametralt modsat holdning end den der blev fastlagt efter 15. alm. vurdering.

Det er et slag i ansigtet på dansk landbrug selv om beløbene er fradragsberettigede. Der er endda ikke den formildelse tilføjet, at de øgede summer fuldt ud tilbageføres til eksportstøtte og produktionsudvikling. Vi må protestere mod Folketingets afgørelse. Grundskylden bør afvikles foreløbig over to fireårige perioder til halvdelen. I amterne og i kommunerne bør et samfundsorgan kunne gribe ind, når klagemål fortæller om urimelige ansættelser. Vi har nævnt gaveafgiften også, fordi det er mere end tosset, at skattemyndighederne kan fastsætte en handelspris som er tænkt og skønnet og udfra den beskatte og gaveafgiftsberegne, hvis man i en familiehandel ønsker f.eks. at gå ud fra vurderingssummen. Det kan i en handel imellem forældre og børn blive til flere hundrede tusinde kroner fordi man tillægger ikke mindre end 20 %. Jeg mener vi gerne her stærkt må sige, at dette er tåbeligt. Derfor vil vi Slægtsgaardsfolk også gerne fra vort landsmøde sige, at vi ønsker 1977 ordningen hurtigst muligt og gældende indtil næste vurdering således at der kan handles uden konsekvenser til 16. alm. vurdering og udvidet således at gaveafgiften sættes ud af kraft. Vi må i det danske samfund være rimelige og erkende at inflationsvirkningerne ikke virker sammen med afkastningsresultaterne. De ansvarlige går galt i byen hvis de vil tro at privat foretagsomhed og selvejet som løftestang kan bevares hvis renteafkastet bliver så tyngende at den der kan og vil næsten skal slæbe sig til døde. Vi står ved en skillevej der kan føre til større frigørelse og bedre vilkår, men også til direkte mishandling. Vi appellerer derfor i Slægtsgaardsforeningen til nyvurdering og rimelig handling når

det gælder erhvervsforhold og vi påpeger at sammenhængen imellem erhvervsstabilitet og nøgtern samfundserkendelse ligger lige for. Der er mange der kan og vil i landbruget og de bør mødes med tillid og forståelse - og den nye landbrugslov bør blive et godt udgangspunkt for en moderne erhvervsudvikling og den bør indeholde så få myndigelser for ministeren som muligt, de bør erstattes af klare paragraffer der viser respekt for gerningen. Folketinget bør vise sit faste tag overfor problemstillinger som ikke er overvældende svære, men som fejlanalyseres fordi nærmest uvedkommende faktorer griber ind i bedømmelsen. Folketinget bør være god ved erhvervslivet og her er vi så igen ved strukturen, ved omkostningerne, ved restriktionerne, ved myndighedspåbud og ved de politiske klasse modsætninger. Hvor længe skal vi vente på et helhedssyn? I Slægtsgaardsforeningen venter vi med tilbageholdt åndedræt på virkningerne af det nye forlig om landbrugsloven, men vi finder umiddelbart ikke at generationsskifteproblemerne er løst tilstrækkeligt godt, bl.a. fordi det primære er at få tilført tilstrækkelig med kapital til en lav rente og at få lempet skatte- og afgiftspolitikken ved overdragelse og at få grundskylden nedtrappet. Landbrugsloven og skattelovene burde være blevet behandlet og afgjorte sideløbende.

Jeg vil gerne om EF politiken sige, at her må vi vise vor ansvarlighed, og valget næste år til Europaparlamentet er ikke en ligegyldig sag for det danske landbrug. Det er ikke til at se om Europapriserne bliver tilfredsstillende henset til udgifterne, og vi ved godt at vi ikke får vor vilje i alle sager, men fællesskabets afregningspolitik er frelsen for dansk landbrug. Vi kan ikke mere konkurrere heldigt på mange markeder og fattigdomsudsigten er ikke lige den pølsepind som har en god smag. Vi ved godt hvor vi står som Slægtsgaardsfolk i forholdet overfor Europa, en nødvendig sikkerhed for alle er skabt og en fortsættelse af gerningen i slægtshjemmet afhænger alt af at vi kan sælge til priser der dækker ind et langt stykke. Jeg beder om at alle virker med i det europæiske og der er også sikkerhedspolitiske aspekter, som taler stærkt og vi bør være aktive Europafolk op imod valget. Her finder jeg det så nødvendigt at vise landbrugets værdi i samfundet som jeg tidligere har strejft og eksportstatistikken er klar. Vi eksporterer landbrugsvarer for omkring 18 - 19 milliarder og importerer maskiner og grovvarer m.m. for ca. 5 milliarder. 13 - 14 milliarder er altså til rådighed for anden import. Industriens tilsvarende tal er ca. 42 milliarder og ca. 39 milliarder, altså et overskud på 3 milliarder. Vi kan også sige det sådan, at forbrugs-

goder, biler og benzin m.m. er betalt af landbrugets nettovalutaoverskud. Vi har fordoblet salgsværdien af vore landbrugsvarer efter 1972 da EF begyndte at virke. Vi har øget hvert enkelt hjemts økonomiske styrke og stabilitet og derfor må politikerne og befolkningen ændre holdning overfor landbruget.

Jeg siger også dette for at advare mod en smitte der i kølvandet af tidens fanatisme breder sig og som nu også skal give landbrugerne en knockout.

Der er kommet tre grimme bøger som har fået en 5 siders anmeldelse sågar i højskolebladet, og som mest henvender sig til vore læreanstalter og som skal prøve at deklassere bonden som erhvervs- og samfundsfaktor. De hedder »Bondens klassekamp i Danmark« og »Dansk Kulturhistorie og bevidsthedsdannelse 1880-1920« med undertitlen »Bønder, klassekamp og den skøn-litterære institution«, samt »Bondeoffentlighed i Danmark i det 19. århundrede«. Der tales om vor negative indflydelse på vor sociale struktur, om agrarborgerskabet som bare blev til en selvbevidst klasse af gårdmænd, om landbrugets klasse-mæssige selvorganisering i højskolebevægelsen, grundtvigianisme, om skolelærerlitteraturens tomhed, om hvordan opholdet i baronens seng blev mindre sikker, om at de kapitalistiske bønder heldigvis kom på retræte. Men læs dem selv, dette er moderne undervisningslitteratur i værste udformning. Dette er sandhed og falskhed fyldt på flaske og sammenrystet til en geleagtig substans, som nok skal glide ned når sindelaget er halvt eller helt revolutionært eller bare om tvivlen er til stede. Vi Slægtsgaardsfolk er jo i forfatterens øjne nogle af de værste, for vi er mere besiddende end de fleste og over lang tid forankret i et miljø som for os er værdifuldt, men som for de andre er råddenskab. Der er grund til at gøre landbrugets unge opmærksom på hvad de kan møde. Den dag

må vel snart komme da modbevægelsen sætter ind så tidens ensretning og falskhed finder et modstykke. Jeg forstår udmærket Thisted byråds holdning og vil gerne være med til at henvise folk til at købe tidens kiosklitteratur for egne penge.

Jeg tror vi har store opgaver i forankrede slægtshjem i landbruget ved at sætte alsidigheden i højsædet og ved at tage afstand fra modernistiske fikfakserier og bevidst vildledning også via medierne. Der må nu og da udgå nogle bevægelser som søger at rette ind, uden at tolerancen og friheden knægtes. Volden, terroren og tvangen skal i hvert fald modarbejdes stærkt og konfrontationen er altid et gode, hvis dårligdommen breder sig som en sot. Jeg henstiller at vi som Slægtsgaardsfolk placerer os som støtter og formidlere først og fremmest, hvor vi befinder os, men også som Nej-folk når grundlæggende værdier antastes ved meningsterror eller knægtes ved magt.

Det kommende samfund bliver et samfund hvor der skal tages stilling og midt i en tid hvor mange viger for stillingtagen bør vi være en fast bastion for levende handling byggende på god vilje og sej medleven. Slægtsgaardsindstilling som den findes og kendes og tilskuermentalitet kan ikke forenes.

Bonden har sin ret, andre har deres ret og fra et forskelligt stade skal alles ret erkendes. Slægtsgaardsfamiliens ret er at værne og udbygge i det snævre, og at bidrage overalt hvor færden går hen og at søge fællesskabet i det store og det små. Den ret viger vi ikke fra og derfor siger vi vor mening vendt til alle engagerede, for at der økonomisk og folkeligt kan blive bedre vækstvilkår. Ret og pligt hører sammen og en bred forståelse heraf er nok det bedste vi kan ønske i mange, mange forhold.

Med disse ord, tak for året.

Årsmødeplatten 1978

Motivet på ÅRSMØDEPLATTEN er enkedronning Juliane Maries lille lystslot MARIENLYST i Helsingør. Slottet blev oprindeligt grundlagt af kong Frederik II i 1587, men fik først sit nuværende udseende i 1759.

ÅRSMØDEPLATTEN 1978 koster kr. 40,00 + evt. porto og kan købes hos:

SLÆGTSGAARDSARKIVET
H. C. Andersens Boulevard 4, 2.
1553 - København V.

Referat af generalforsamlingen

Traditionen tro besteg revisor Kr. Foged talerstolen og var under hele mødet en myndig og uforlignelig dirigent, som med fast hånd smidigt skar igennem, når bølgerne gik højt. Til protokolfører var valgt fru Kate Christensen.

Slægtgaardsforeningens nye landsformand gdr. Jens Peter Petersen var i sagens natur den første, der fik ordet. Efter nogle smukke mindeord om vor afdøde landsformand Chr. R. Christensen (referat andetsted) gik formanden over til sin beretning, som i sin helhed er gengivet her i bladet. Endelig sluttede formanden med nogle varme afskedsord til den hidtige næstformand gdr. Ejner Pedersen, hvem han overrakte en smuk gave som tak for værdifuld indsats. Hjertelige ord fik også hofjægermester Cederfeld de Simonsen og gdr. Erik Strange, der begge havde givet udtryk for, de ikke ønskede genvalg. (også disse afskedsord er refereret andetsteds i bladet).

Dernæst fik arkivudvalgets formand Erik Strange ordet for at aflægge en udførlig beretning om arkivets virke, der havde været præget af stor aktivitet i det forløbne år. Der lød en varm tak til de to arkivarer P. K. Hoffmansen og Annalise Alstrøm samt til frk. Korsgård for det store arbejde, der var udført. Den strukturændring, der var vedtaget af hovedbestyrelsen i forbindelse med arkivets regnskab, som man ønskede henlagt under sekretariatet, samt den ønskede afgift til foreningen, som man havde vedtaget kunne hverken formanden eller arkivarerne gå ind for. Erik Strange refererede til et par breve, som begge arkivarer havde tilstillet hovedbestyrelsen. Begge betonedede heri, at de ikke kunne godtage den ny ordning, hvorfor de ønskede at trække sig tilbage.

Proprietær Bent Bjergskov aflagde som formand for bladudvalget en kort men meget fyndig beretning om bladets virksomhed. Han beklagede de vanskeligheder, bladet var kommet i under trykning af det sidste nr. - Naturligvis krævede forsinkelsen en undskyldning, men også en forklaring. Bjergskov benyttede lejligheden til at gengive et brev fra Kjerteminde Avis' Bogtrykkeri, hvor man redegjorde for den opståede misere. Vi gengiver her brevets ordlyd efter anmodning fra trykkeriet.

Beklager forsinkelsen.

»Vi beklager meget, at april-nummeret af »Slægtsgaarden« udkom med en betydelig forsinkelse, ligesom en del gammelt stof ved en

fejltagelse var taget frem og sat i bladet, bl. a. fortegnelsen over hovedbestyrelsen.

Det skal ikke ske mere, idet vi omgående har destrueret alt gammel sats fra »Slægtsgaarden«

Under trykprocessen er vi flyttet fra vor tidligere bygning i Kerteminde til et nyopført trykkeri og det har medført en del forstyrrelser og har været medvirkende til misforståelser i trykkeriet.

Vi skal for fremtiden bestræbe os på at levere et smukt trykt og fejlfrit blad ved hjælp af de nye muligheder, som vi nu har fået«.

Med venlig hilsen

Kjerteminde Avis Bogtrykkeri
Vilhelm Nielsen

Iøvrigt havde Bjergskov kun meget positivt at sige om bladet, hvis betydning ikke måtte undervurderes, og han fremhævede redaktørens bestræbelser for at lave et lødigt og læseværdigt blad. I omtalen af bladets økonomi nævnede Bjergskov, at den reelle udgift pr. nr. lå på 7.690 kr. - Et beskedent beløb når man tager lønninger, trykning og ikke mindst porto i betragtning og erindrer sig at bladet kommer i et oplag på 2500 pr. nr. - Formanden fremhævede, at bladet var foreningens »ansigt« udadtil og ikke mindst med den nuværende standard kunne det ikke undværes.

Som formand for »Jens og Anna Jensens Fond« aflagde Bent Bjergskov ligeledes beretning. Han nævnede, at der var uddelt to portioner og yderligere to var stillet i udsigt. Der var bundet 100.000 kr. i et sælgerpantebrev, hvilket bevirke, at der indtil videre kun var tre portioner ledige. Bjergskov sluttede sin beretning med at udtale sin glæde over at Slægtsgaardsforeningen var med i dette praktiske arbejde til at bevare vore slægtsgårde.

Dirigenten stillede derefter de forskellige beretninger til drøftelse. Det var ganske naturligt de opståede problemer omkring arkivet, der gav anledning til en længere debat. Man havde dog undertiden det indtryk at følelserne nu og da tog magten fra enkelte debattører til fordel for logikken og sagligheden. Hovedbestyrelsen kunne klart tilbagevise en del påstande, som savnede en saglig underbygning. Efter forslag fra gdr. Vagn Mathiasen vedtog generalforsamlingen en dagsorden, der henstillede at arkivudvalg, hovedbestyrelse og arkivarer mødtes til en fornyet drøftelse af problemerne og debatten kunne dermed afsluttes. (Vi kan iøvrigt oplyse, at der er indkaldt til et sådant møde parterne imellem onsdag den 14. juni).

Herefter nåede man til valgene. Genvalgt blev gdr. Jens Skau, gdr. Jørgen Skoven, gdr. N. Se-

hested, gdr. Chr. Thyboe, gdr. Jens Bligaard og gdr. Holger Buch Juul - sidstnævnte indtager posten som næstformand efter gdr. Ejner Petersen. Hofjægermester Cederfeldt de Simonsen ønskede ikke genvalg (hans plads blev efter indstilling stående vakant indtil videre) - gdr. Erik Strange ønskede heller ikke genvalg; i hans sted valgtes gdr. Frede Falk Rasmussen, efter indstilling fra Lol-land-Falster kredsen.

Sidste punkt på dagsordenen var valg af næste års mødested. Foreningen havde modtaget indby-

delse fra Thyland med Thisted som center for årsmødet. Denne indbydelse blev modtaget med akklamation af generalforsamlingen.

Endnu en generalforsamling var ført til ende - undertiden ret bevæget - men ledet af en dirigent, der var sig sit ansvar bevist og varetog sin opgave forbilledligt, så der ikke noget øjeblik blev mulighed for at skabe misstemninger. Alt blev ledet i en saglighedens ånd, som var Dansk Slægts- gaardsforening værdig.

Red.

Formandens velkomst til årsmødet

Jeg byder velkommen til Slægtsgårdsforeningens 36. landsmøde i Sundbyen, hvor de snærende bånd og de åbne grænser i lige mål fornemmes. Der er historie over stedet, og derfor er det naturligt at mødes her. Jeg håber på en god lørdag og søndag med fine synsindtryk og hjertelige samtaler og på en statusopgørelse for vor forening, som også kan pege fremad. Vi har haft så mange rige stunder ved årsmøderne, og jeg håber at dette vil føje sig ind i rækken af mindeværdige dage, hvor Jyde, Fynbo og Sjællandsfar med flere vil finde tonen og takten og derved bidrage til styrkelse af slægtsgårdsarbejdet. Jeg takker alle som er kommet og jeg takker for en sikker tilrettelægning af lokale folk med Ejner Petersen og Vagn Mathiasen i spidsen. Jeg siger tak til fru Inger som kyndigt og med stor akkuratess led-saget af venlighed sætter i system, så alle får plads og besked. Jeg håber alle må befinde sig godt, og jeg beder alle bidrage til et godt landsmøde.

Hjertelig velkommen.

Herefter fulgte årsberetning, som ovenfor gengivet.

Afskedsord

Vi tager i dag afsked med vor højtagede næstformand over mange år, Ejnar Petersen, Kikhavn. Mange interesser har grebet E. P., kommunale, politiske, historiske og han har i live overalt fået et godt eftermæle. Og i slægtsgårdsarbejdet vil vi altid tænke på den positivt, medlevende og meget engagerede mand fra Halsnæs som ville noget og som satte udvist menneskelighed overfor sin næste og en venlighed, som alle kom til at kende, over alt andet.

Det har været dejligt for os alle at møde dig Ejner Petersen og vi håber vi må se dig mange gange sammen med din trofaste hustru. - Vor hil- sen og tak til Jer - God helse over mange dage ønsker vi Jer.

Vi takker også Cederfeldt de Simonsen og Erik Strange for et fælleskab om sagen, som vil blive husket. Aldrig svigtende interesse - stor indsats på hjemegn og i hovedbestyrelse og udvalg har præ- get jeres færd. Og samarbejdet var som det skulle være - vi så en ægte slægtsgaardsholdning. Tak for mange års gerning til sagens fremme.

Mindeord

At huske og mindes hører med til at få gjort da- gens dont godt - også denne dags gerning som slægtsgårdsfolk.

Vi vil mindes en dansk bonde af karat, som rej- ste sig af bondemiljøet, levede i det og bragte det med rundt i landet og til rigets borg - navnet CHR. R. CHRISTENSEN må vi ære og hæve højt. Og det gør vi, fordi han ville det godt, der hvor han stod, interesserne bar gerningen, så der

var glans over den, og den gode vilje og sindets ærlighed var indbygget og forlod ham aldrig. Han var en slægtsbonde, som vi bevarer i erin- dringen så længe vi lever, og vi er fyldt af tak for et virke som alle kunne respektere. Han var for- mand og menneske-ven og strakte langt, hvor han sandede, at det skulle gå fremad. Vi mindes Chr. R. Christensen i taknemmelighed.

Æret være og fred over hans minde. *J. P. P.*

Nu rettes søgelyset mod vore landsbyers historie

*Her vil slægter og slægtsgårde indtage en central placering.
— Samtidig rykker vore olde- og bedsteforældres hverdag støt og sikkert ind som emne i skolernes orienteringsfag.*

Den danske landsby indeholder så mange kvaliteter, såvel arkitektonisk som trivselsmæssigt, at udviklingen ikke bør udslutte landsbymiljøet, men at man tværtimod må værne om og videreudvikle det.

Men det er mennesker man planlægger for, og landsbyernes beboere har gennem hele historien vist, at de ikke uden videre lader deres hverdag diktere.

Og hvor ligger grænsen mellem nostalgi og ægthed? Et landsbysamfund uden landbrug er illusorisk, men dermed være ikke sagt, at de kvaliteter, landsbysamfundet har opbygget gennem århundreder ikke kan videreføres og tilpasses vor tid.

Disse tanker har inspireret Torben Stokholm og Chr. Duch til at skrive en bog om landsbymiljøer ved Aalborg. Det er første gang, man ser et sådant initiativ. I virkeligheden burde vore gamle købstæder, der alle efter 1970 har fået en mængde mere eller mindre mishandlede landsbysamfund ind under deres kommunale administration² — samt ansvar og omsorg! — sætte dygtige folk til at samle og skrive de enkelte landsbyers historie, mens tid er, inden alt for meget går i glemmebogen. Meget stof kan være fælles, men hver landsby har dog individuelle træk. Hvad man end gør for at beskytte og udvikle landsbyen som livsform og trivselsmiljø for fremtidige generationer, så er bevarelsen af deres historie af største vigtighed. Fortid er nutids læremester. Uden historisk viden og baggrund vil alle øjeblikkelige bestræbelser og fremtidsvisioner svæve frit i luften.

Landsbyerne var i århundreder rygraden i det danske samfund, og historisk set er de fundamentet under vore dages industrialiserede tilværelse.

I København og de større provinsbyer minder gadenavne om landsbyer, der i tidens løb blev opslugt, andre er i vor tid reduceret til nye handels- og boligkvarterer, andre igen er blevet til rene sovebyer eller satellitbyer. Da jernbanerne kom blev hundreder af landsbyer forandret til stationsbyer med købstadspræg.

Vi skal ud i periferien af vore bymæssige bebyggelser for at finde de veldefinerede landsbyer med egen identitet.

Det er om sådanne lokaliteter ovennævnte bog handler. Den er udgivet af Selskabet for Aalborgs

Historie (adresse: Bundgaardsvej 58, 9000 Aalborg). Med støtte af en mængde gode kort og meget overbevisende tegninger og fotografier fortæller forfatterne historien om landsbyernes topografi og bosætning, tro og overtro, byggeskik og levesæt, hoveri og udskiftning, skolevæsen og andelsbevægelsen. Her præsenteres vi for områdets historie på et overordnet plan, således at lokalhistorikere kan fortsætte med mere dybtgående beretninger om enkelte landsbyer eller sogne, både for historiens skyld og af hensyn til fremtidens boligmiljøer.

Hvorledes en sådan dybdeboring med godt udbytte kan gøres har vi to friske eksempler på fra Sydsjælland.

Det er Axel P. Jensens bog: »Hammer og Torup — træk af to landsbyers historie«. (Udgivet af Hammer Bylaug, 4700 Næstved) og F. Vestergaards: »Træk af Viemose By's Historie« (Viemose Bylaug, 4771 Kalvehave).

Disse to bøger er udformet sådan, at de ikke alene har bud til den lokale befolkning med slægtsmæssig tilknytning til stedet. De vil også blive læst med interesse af udenforstående, bl.a. fordi som nævnt hver landsby har sin egenart og fordi sådanne træk kommer frem i disse bøger.

Fra Hammer-bogen kan således nævnes tillige pioneragtige initiativer indenfor socialforsorg, brugsforening og husflidsbevægelse.

I Viemose, der faktisk er en eneste lang landsbygade, måske den længste i landet, ialt 3½ km., har man på en usædvanlig vis fastholdt en af de allerældste af landsbyernes traditioner. til landsbyfællesskabet hørte byornen, stationeret hos de skiftende oldermænd, ejet af et ornelaug, som også stod for de berømte ornegilder. Kun enkelte af disse fællesskaber har overlevet, f.eks. på Omø i Storebælt. Men i Viemose har man sikret forbindelsen bagud ved at omdanne ornelaget til et bylaug, — og som F. Vestergaard siger: »Der kan være ting, man er rivende uenige om, men et må være fælles for alle: Skal en landsby bestå, så må sammenholdet styrkes, og dette gøres på smukkeste måde ved at samles i et fælles bylaug.«

Begge forfattere har anvendt et velvalgt billedmateriale og brugt et udmærket fortællersprog.

Når man beskæftiger sig med sikring af landsbyernes historie er det naturligvis vigtigt at skærpe de kommende generationers årvågenhed og interesse for denne side af vort samfundsliv.

Her er det værd at nævne et initiativ, som ligeledes kommer fra Sydsjælland. På Amtscentralen for Undervisningsmidler (Sct. Jørgenspark, 4700 Næstved) har man som andre steder i landet konstateret en stadig stigende interesse for undervisningsmateriale, der belyser den nyere tids kulturhistorie — livet på vore bedsteforældres og oldeforældres tid — og en arbejdsgruppe tog fat på problemet. Resultatet er blevet et billedhæfte om livet i landsbyen omkring år 1900. Det kan anbefales enhver, der har med skoleundervisning, studiekredse og oplysningsarbejde at gøre, at anskaffe sig denne nyskabelse i den kulturhistoriske litteratur. Hæftet (pris 12 kr.) kan ikke blot danne model for lignende publikationer andre steder, men det kan bruges stort set hvorsomhelst i landet. Billederne er hentet i det område, der engang hed »Præstø Amt«, men motiverne er ikke lokalt begrænsede. Det er sadelmageren, teglværket, møllen, smedien, købmanden, skolen og 12 andre landsbyemner, der behandles.

De grundige og velskrevne kommentarer (beregnet for underviseren), og spørgsmålene (beregnet for eleverne) er overhovedet ikke af lokalt tilsnit. Hvad folkeskolen angår, er hæftet anvendeligt på alle klassetrin. Billederne kan indgå som samtalestof i orienteringsfag allerede i de første skoleår, og de ældste elever skulle kunne få udbytte af selvstændig læsning.

Gennemgangen af disse eksempler på litteratur om landsbyernes historie kan nok tages som et varsel om, at et frodigt forår er på vej på dette område. Hertil vil de lokalhistoriske arkiver, der snart er etableret i enhver kommune, yde deres værdifulde bidrag.

Richard G. Nielsen.

Dansk Slægtsgaardsforening vil gerne være med - men . . .

(kommentar fra Landsmødet)

Vi har henvendt os til Miljøministeren i efteråret for at få lejlighed til at øve en indflydelse under behandlingen af landsbyens forhold i den nye kommission, men har fået afslag. Dette er yderst beklageligt. Der er mange embedsfolk i kommissionen og få fra det praktiske liv, og kommissionens sammensætning er ikke afbalanceret. De politiske kredse, der har bestemt denne, har ikke taget de brede hensyn, Vi føler også i Slægtsgaardsforeningen, at man undervurderer de kræfter, der kommer til udfoldelse her, og der fremover tages flere hensyn til de der bogstaveligt kommer fra landbohjemmene og fra landsbyen. **J. P. P.**

På Henriettes dåbsdag, med Farmors dug.

(Fortsættelse af digtet »Farmors dug«).

*Før var der din farmors farmors dug,
men din, lille Henriette, nu.*

*Den skal følges med dig et langt stykke frem
og bredes engang i dit eget hjem.*

*Nu er den hundred år gammel, lidt mør,
vi bruger den ikke så ofte som før.*

*Dog duger vi med den i dag i det håb
at Ordet ved tipoldebarnets dåb*

bevarer sin klang, lille pige, for dig

- at den nye slægt må finde en vej,

som leder til lykke og giver dig tro

- at alt for din hånd vil lykkes og gro.

E. N.

Tanker efter årsmødet

Vel hjemkommet og med indtrykkene klaret fra lørdagens møde og fest og fra søndagens udflugt i det smukke Nordsjælland, fremstår et begivenhedsforløb der må appellere til enhver deltager og videre ud i den trofaste medlemsskare. Der blev skabt og videreudviklet den kontakt og fællesskabsfølelse, der betegner noget værdifuldt og forpligtende, hvor mennesker mødes, som ser slægtens opgave og hele virke i et anskueligt perspektiv. Der førtes en debat efter beretningerne som var usædvanlig og med negative holdninger hos nogle få som udgangspunkt. Det skulle vi altså igennem, men sådan vil det ikke foregå fremefter, og jeg vil stå som garant for at dette ophører.

En glad aften oplevede alle med det præg af festlighed som hører sund og munter udfoldelse til og som løfter og bærer og gør frejdig og kæk. Og så var der søndagen. En af de lyse sommerdage med opbyggelig tale, slønhedsåbenbaringer i naturen og gartneri- og landbrugsbesøg som huskes. Dygtige og tiltalende menneskers fine færd blev os bekendt.

Det var to dage med slægtsgaardsinitiativer der viser fremad og som bør være påagtet af flere i vor kreds. Næste år mødes vi i Thisted, forhåbentlig mange flere. Sæt kryds i kalenderen allerede nu ved den sidste lørdag - søndag i maj 1979. - Livet har sat os stævne mange steder og det gælder om at gøre fyldest - også i slægtsgaardsarbejdet. Fremad påny er et godt motto.

1. juni 1978.

J. P. P.

Lidt om sognevejene

Til opbruddet fra de gamle tiders dagligliv på landet hørte også anlæg af nye veje inden for sognets grænser. Før udskiftningen havde man kun haft brug for veje ud til vangene, til moser og møller, men da hver mand fik sin jord samlet så vidt muligt på et sted, blev det nødvendigt med en hel omlægning af vejene, så de ikke generede dyrkningen eller skar ejendommenes jordtilliggende i stykker; det vil sige, vejene blev så vidt gørligt lagt i skellene. Men et var at anlægge vejene, et andet at vedligeholde dem, det skulle sognemændene selv sørge for, hvilket betød, at hver gårdmand og husmand havde pligt til at gøre vejarbejde, når dette tiltrængtes; men den slags ekstraarbejde var næsten altid ubelejligt og blev udskudt længst muligt. De gamle forstanderskabsprotokoller fortæller tydeligt om vanskelighederne.

Som eksempel anføres her protokollen for Kullerup-Refsvindinge sogne. Her vedtog man i mødet 1843 »at gøre gårdmand Hans Hansen opmærksom på, at han bør gøre vejen ryddelig uden for sin gård, og hvad mere, som stedse ligger der og er en hindring for fri passage. Ligeledes de to husmænd i Fuglsanghuset at påminde om ikke at lægge sin mødding ud på vejen«. De nyanlagte veje har været udmærkede tjenlige, også til andet brug åbenbart.

Sognemyndighederne havde deres hyre; i et ekstra møde samme år hedder det: »For om muligt at tage endelig bestemmelse om bivejene, thi vel var beboerne blevet enige om at ville gøre arbejdet på denne tid, som både anses belejligt for beboerne og bedst med hensyn til vejene; men skønt tilsagt at udføre arbejdet på sognevejene fra Kullerup til Juulskov i afvigte fredag mødte

meget få, så arbejdet blev også denne gang til intet«. Når sendrægtigheden blev alt for stor, tyede styrelsen til politimesteren, og så lå der bøder i luften, hvis der ikke skete fremskridt. 1864 kom en ny vejforordning. Samtlige veje inddeltes nu i to klasser: landeveje og biveje. På samme tid ordnedes også spørgsmålet vedligeholdelse. Lovens paragraf 8, bestemte, at »anlæg og vedligeholdelse kan ske ved entreprise eller ved naturalarbejde. Sker det ved entreprise skal udgifterne pålignes beboerne efter samme regler som fattigskatten«. Med den ny bestemmelse gled den gamle tids sædvaner efterhånden i baggrunden. Hvis alle andre kommuner har været lige så ivrige efter at få sognevejene optaget som »offentlige biveje«, som man var i undertegnede kommune, så er der ikke gået mange år, før »natural arbejdet« på vejene hørte fortiden til.

Det må også have været en ret generende byrde, det med vedligeholdelsen af vejene. Et enkelt eksempel kan fortælle lidt derom: I marts 1858 trængte vejstykket fra Refsvindinge til Villumstrup meget stærkt til forbedring. Det hedder i protokollen: »Forstanderskabet besluttede uden ophold snarest muligt at gruse vejene, og til den ende vedtoges det hertil at anvende 4 læs pr. td. hartkorn, således, at der lægges en 6 tm's tykkelse på en bredde af 3 alen, og når det bliver tørt, jævnes rabatterne ned efter grøften og ind imod vejen«. For en helgård på 7 tdr. hartkorn blev det et anseeligt stykke ekstraarbejde. Intet under, at man var ivrig efter - da lejlighed blev givet - at få alle sognets veje optaget som »offentlige biveje« og vedligeholdelsen foretaget ved »entreprise«.

Johs. Garnæs Petersen.

En skærsommernat

Kom!

*Gå med en tur i marken,
du skal mærke, det er sommer -
sommernat med duft af dagen,
der forsvandt i nattens favn.
Månelys i duggens dråber,
trylledrik i blomsterbægre,
luften fyldt med lokketoner,
elskovssang i Ekko's svar.*

*Aftenklokkens klang fordobles,
uglens skrig får svar fra skoven.
Hvad er lyd og hvad er genlyd?
Pan er på sin post i nat,
ind i skovens dunkle skygge
lette fodtrin flygter hastigt.
Dagens pulsslæg dæmpes blidt i
tåge-engens trylleri.*

E. N.

Hegnsynshistorie

CAUSERI af arkivar Hans Hviid, holdt ved Dansk Hegnsynsforenings årsmøde 1977.

Hegnsynsinstitutionen er mere end 100 år, den første lov fremkom i 1869 under Chr. d. 9. Hegnsynsloven som sådan er en lægmandslov med ret udstrakte beføjelser, og man kan samtidig konstatere, at vi danske har en stærk retfærdighedssans som gennem århundreder går helt tilbage til jydsk lov fra omkring 1200-tallet. Denne lov taler ganske vist ikke om hegnsyn, men får sin betydning ved sin omtale af handel med jord, der taler om handelens gyldighed ved dens omtale af skødning, d.v.s. det lovformelige bevis for handelens gyldighed som bestod i at sælgeren tabte en klump jord ned køberens kjoleskøde, heraf navnet skøde der jo bruges den dag i dag, og som for hegnsynsmanden er et vigtigt dokument, hvor han kan gøre sig bekendt med ejerforhold og nabohegnsyn, og gennem dette dokument øve ret og skel, og det vil igen sige hegnsynet skal øve retfærdighed i følge gældende lov. Skel betyder også grænse, det vil sige den grænse, der går mellem to ejendomme, og loven fastsætter i skødet hvilke forpligtelser der påhviler ejendommen. Betingelserne er givet af sælgeren, kommunen eller staten, grænserne fastsættes af en landinspektør, og ejeren kan nu markere sin grænse og rejse sit hegn i skellet, og så kan de mange problemer opstå. Måske siger skødet han skal hegne sin grund til 3 sider, medens naboen der kom først har rejst hegn på den 4. side, og den nye nabo må så rette sig herefter. Da hegnet er en økonomisk belastning, har loven derfor fastsat regler for hegnets størrelse og udstrækning med videre. Måske skal han dele udgifterne med andre naboer, og der er det så der kan opstå problemer, og hegnsynet kommer ind i billedet, det kan føre til dramatiske episoder, men som oftest lykkes det hegnsynet at få et fredeligt forlig, og gør det ikke det må der

afsiges en kendelse. Sådan en kendelse er inappellabel, og kan ikke indankes for en domstol, da hegnsynet som tidligere nævnt er en lægmandsdomstol, hvis afsagte kendelser er juridisk gyldige. Men hegn strækker sig meget videre end om selve ejendomme, det gælder også enge, marker, folde, og strandarealer, for at hindre kvæg og andre dyr i at trænge ind til naboen. Som skov, er åer, vandløb og veje naturlige skel, og lad os derfor et øjeblik forlade hegnsynsmanden og se nærmere på den jord som han er sat til at vogte, det sted hvor mennesker lever og bor.

Vi stammer alle fra bondesamfundene, bysamfundene er først langt senere kommet til. Vore forfædre var dengang hvad man i oldtiden kaldte buandi, d.v.s. fastboende. De levede af at gå på jagt, dyrke jorden og holde kvæg. Af disse buandi har vi udviklet ordet bønder, et hædersnavn i dag såvel som for hans forfædre gennem generationer. Hvorledes boede da disse buandi på deres jord. Ja, ud over landet i dag oplever vi den normale bebyggelsesform på landet, landsbyen således som den er opstået gennem fællesskabet. Først klumpet sammen gård ved gård i en kreds. Efter reformtiden omkring 1800 tallet finder udskiftning sted af jorden og bønderne følger med deres jord ud for at få en bekvem beliggenhed. Med denne spredning af gårdene begynder de nye strømninger til det vi i dag kalder det industrialiserede samfund. Fællesskabet var et arbejdsfællesskab med mange fælles opgaver, med mange problemer, og til deres løsning havde man den tidligste bondelov, med landsbystyret, landsbylavet med oldermænd og tingmænd. Vi kan i dag betragte hegnsynet som arvtager af en del af det gamle bylavs funktioner. Bylavet forvaltede byloven som lægdommene med rettigheder til at idømme straffe og bøder, samhörigheden - fællesskabet betingede byloven og dens forvaltere bylavet »frygt Gud og gør ret og skel, så går det dig godt du hvide og sjæl«, hedder det i en gammel sjællandsk bylov. Forordningerne var mange, men her kan vi indskrænke os til de love der danner paralleler til de love som vore hegnsynsmænd

forvalter i dag, de kræver respekt om jorde, kvæget må ikke rive sig løs og ødelægge anden mands jord, præcis som i vore dage hvor vi har loven om Mark- & Vejfred. Fornøjelige er mange af straffestemmelserne (som læsning altså), for vel er de værste af straffende ikke fornøjelige, men tager vi bøderne, så erlagdes disse i udstrakt grad i torm at våde varer. Øl og brændevin blev i stor stil erlagt som bod for en forseelse, det kaldtes tyvedrik til tyvetønden. Når boden var betalt, og sagen dermed afgjort, samledes man i fællig i gildestuen for at få et festligt lag, men her skulle det gå sømmeligt til, og blev man »syg«, blev man idømt nye bøder. I den gamle landby lå alle huse samlede i en klump, oftest med kirken som centrum. Vi har ganske enkelte af disse byer bevaret, f.eks. St. Viby ved Kerteminde, uændret som den stod for 300 år siden, som et levende frilandsmuseum. Markerne lå stjerneformet bag ud i landskabet, men da jorden var af vidt forskellig bonitet, betød det en stor uensartethed af afgrøderne for de enkelte lodder, og der fandt

derfor en stadig ombytning sted, så der kunne øves retfærdighed mod alle, et system de herrer hegnsynsmænd skal være lykkelige for ikke eksisterer i dag - tænk at skulle vælge 50 stykker jord hvert år, det gav problemer, og man stjal godt fra hinanden langs gærder og hegn. Ved landboreformen fik man reguleret jordarealerne så nogenlunde retfærdigt. Et tydeligt minde fra udskiftningen har vi i de gamle diger af jord eller sten der blev sat som skel og hegn mellem lodderne, mange af dem er dog fjernet i dag. De blev sat for at skaffe markfred, og for at kreaturerne stadig kunne gå frit omkring når høsten var bjerget.

Et problem kunne hegnsynsmanden komme ud for, det er det såkaldte ornum, d.v.s. jord der er udeladt fællesskabet, og som hverken er fælles eller særeje, særeje var det ganske vist engang, men det var, da herremanden ejede al jorden. Men hvor skal man så henvende sig når pligterne ved ornum skal tilsiges med hensyn til hegn o. s. v. I dag løses problemet ved at staten placerer ansvar og pligter til kommunens styrelse.

Mellem to tidsaldre

*I drømme trues jeg af to giganter
af tid: Den, som er gået og jeg tro'de borte,
den ligger bag mig som en møllesten
og venter på den tid, der uafvendligt kommer
som kværnens ånder, centrertunge sten.*

*De griber, maler, sletter mig til intet.
En smule støv var alt
de efterlod.*

*Jeg var lidt bange for min stoute mor og
jeg er lidt bange for min voksne datter.
Jeg tror, hun tror, jeg går og tror jeg er
så go', som jeg helst skulle være
til min mor.*

*Mor ventede, jeg var »pæn« og flink og dygtig
som tidens nette døtre-ideal.
Der stod min mor med krav og traditioner,
og der min unge datter med sin ret til selv
at være.*

*Og mens det kaldte i mit sind mod begge sider,
forgæves søgte jeg mit eget sted at stå.
En datters rolle fik jeg næsten lært at spille,
men hvem - hvem kan dog lære mig
at være mor?*

*Var det med lettelse, jeg så vort mønster blive borte?
Hun former, fordomsfri, sin egen stil
og lever midt i tiden, aldrig mellem -
vil aldrig kunne knuses
mellem to.*

*I drømmen blev jeg knust af to giganter.
En smule støv var alt
jeg efterlod.*

E. N.

Mange forlader det politiske arbejde - hvorfor?

Mange af de folkevalgte har ikke kunnet følge med i den voldsomme udvikling, der styringsmæssigt og administrativt stiller de største krav.

Problemet er, om kommunalreformen har været forberedt og gennemført godt nok - og om vi ikke skal have fastslået et mere konkret udformet, folkevalgt ansvarsområde. F.eks., om det ikke ville være bedre, at indføre et magistratssystem, i hvert fald i kommuner med over 10.000 indbyggere. På den måde kunne den folkevalgte rådmand stå i spidsen for enkelte specialområder, f.eks. - socialvæsen, teknik og miljø, skole og kultur etc. - og med en forvaltningschef som nærmeste medarbejder. Dermed ville vedkommende rådmand få et mere direkte forhold til sit sagsområde, og være i en meget bedre saglig position, i

forhold til det folkevalgte udvalg og administrationen, samt tillige have en meget klarere reference til borgmesteren.

Det er vigtige ting, der her er på dagsordenen, også for at få det centrale, lokale folkestyre gjort til velfungerende enheder.

Vi der følger det nøje, kan i det bestående se mange svagheder, og følgevirkningen er, at mange giver op. Men de der følger efter, får det dobbelt svært.

Den demokratiske styring og de folkevalgtes medvirken, er til debat - og i næste valgperiode må der ske noget afgørende for at fæstne folkestyrets funktioner.

*Kommentatoren.
Jens P.*

Jens og Anna Jensens fond

udlåner penge til unge landmænds etablering også ved generationsskifte. - Årlig ydelse uden kurstab for tiden 12 procent hvoraf 9 procent rente. - Henvendelse til:

**Advokat Martin Olesen, Bogense, tlf. (09) 81 16 66 eller
Gårdejer Niels Eriksen, Kørbitzdal, Ringe, tlf. (09) 62 11 75**

Skaf foreningen nye medlemmer

Undertegnede foreslår, at følgende får tilsendt materiale om Dansk Slægtsgaardsforening og opfordres til at indmelde sig i foreningen:

_____	Titel	_____	Titel
_____	Navn	_____	Navn
_____	Postadresse	_____	Postadresse
_____	den	19	Underskrift

Ønsker man ikke at klippe i bladet, kan forslag indsendes på alm. postkort.

Landbrugslån til ethvert formål.

Har De brug for lån til tilbygning, sammenlægning, grundforbedring, køb af nye maskiner, udvidelse af besætning, ejerskifte eller andet, kan De roligt henvende Dem til Forenede Kreditforeninger. Vi yder

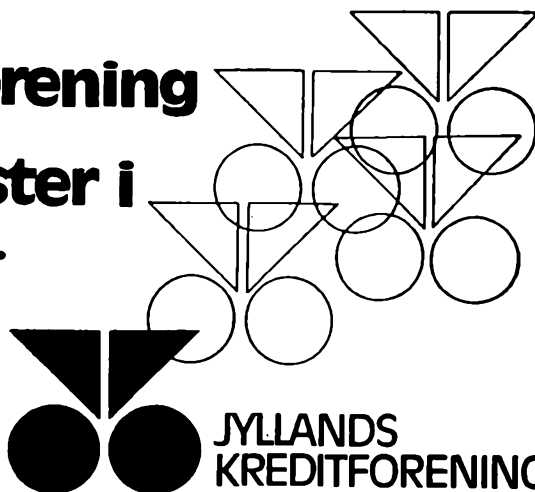
lån overalt på øerne på op til 50% af ejendommens værdi med løbetider på 10, 20 og 30 år. Lad en af vore landbrugs-kyndige folk kigge på Deres ejendom, så får De den rigtige belåning - hurtigt, smidigt og effektivt.

FORENEDE KREDITFORENINGER

Otto Mønstedts Plads 11 · Postbox 333 1503 København V · Tlf. (01) 15 34 34   Mageles 2 · Postbox 343 5100 Odense · Tlf. (09) 11 77 77

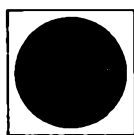
**Jyllands
Kreditforening
er
specialister i
Jylland...**

JYLLANDS KREDITFORENING

6100 HADERSLEV: Åstrupvej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 RINGKØBING: Herningvej 3. Tlf. (07) 32 01 11
8800 VIBORG: Sct. Mathiasgade 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 AALBORG: Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 ÅRHUS-VIBY J: Borgvold 16. Tlf. (06) 14 88 00

**SPAREKASSEN
SYDJYLLAND**

Vi skaffer penge til gårde.

København: Jarmers Plads 2,
1590 København V Tlf. (01) 12 53 00

Århus: Åboulevarden 69,
8100 Århus C Tlf. (06) 12 53 00

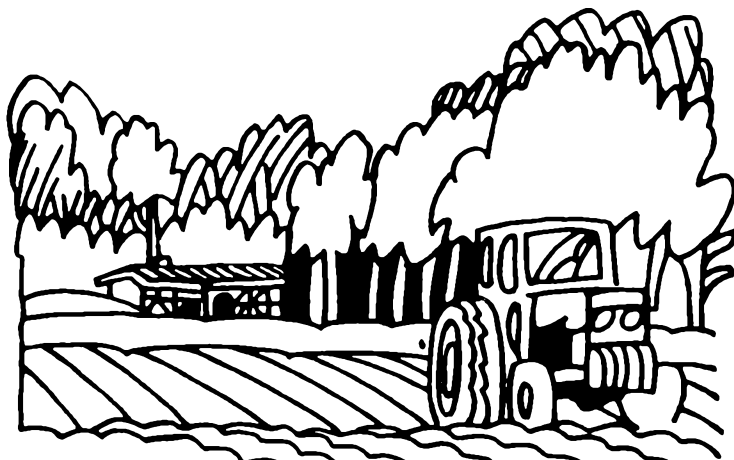
Herning: Viborgvej 1,
7400 Herning. Tlf. (07) 12 53 00

Afd.kontor i Aalborg: Algade 38,
9100 Aalborg. Tlf. (08) 12 53 00

Afd.kontor i Odense: Jernbanegade 16,
5000 Odense. Tlf. (09) 12 53 00

Kreditforeningen Danmark

**Et A-rentebevis fra Andelsbanken
giver stigende rente år for år
- uden at Deres penge er bundet.**

 ANDELSBANKEN